

نشست علمی تخصصی هنر، معماری و شهرسازی عصر پنجشنبه‌ها

محل برگزاری: سالن اجتماعات مهندسين مشاور هرم پی

زمان: پنجشنبه ۱۶ دی ماه ۱۳۹۵

عنوان: شهر، رویکرد، اکوژیک

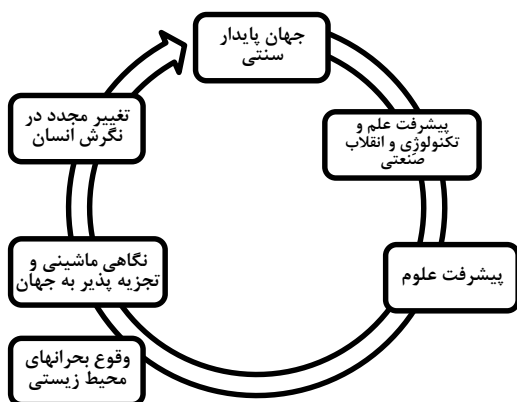
سخنرانان و اعضای پنل: خانم دکتر آناهید ملک مرزبان و خانم مهندس مهکامه فتاحی

چکیده‌ای از سخنرانی‌ها:

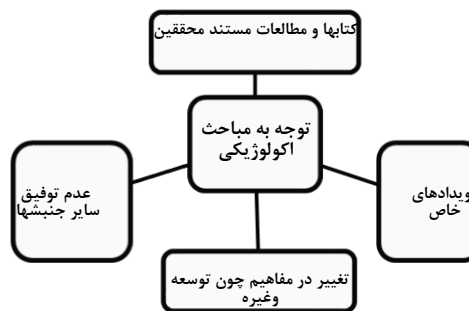
سخنران اول: خانم دکتر آناهید ملک مرزبان

مقدمه:

تاریخ تکامل بشر و سکونتگاه‌های انسانی نشانگر تعادلی دیرینه میان طبیعت و زندگی انسان بود. از قرن نوزدهم با پیشرفت تکنولوژی این تعادل برهم خورد و با تغییر فعالیت و کالبد شهرها، ارتباط آنها با طبیعت گسسته شد و حیات تمامی موجودات زنده به مخاطره افتاد. بدین ترتیب شهرنشینی از اساسی‌ترین چالش‌های قرن حاضر می‌باشد و شهرها منبع اصلی ناپایداری و تغییرات اقلیمی هستند. حدود ۷۵ درصد جمعیت جهان در شهرها زندگی می‌کنند، بنابراین با وجود تمرکز زیاد در مناطق شهری نیاز به روش‌های نوین جهت رسیدن به پایداری ضروری می‌باشد. دیدگاه‌های مطرح شده در سال‌های قبل تنها یک بعد از مسائل را مورد توجه داشته‌اند یا در صورت کلی‌نگر بودن، از توجه به جزئیات و اجرایی بودن راحل‌ها و راهبردها دچار ضعف بوده‌اند. از آنجا که حل موضوع ناپایداری شهرها و سامانه‌های زنده زمین ضرورت دارد، باید اشاره کرد که نظریه‌های مختلفی همسو با توسعه پایدار مطرح شده‌اند که همگی بر حل ناپایداری اکو سیستم‌های شهری اتفاق نظر دارند. رویکردهایی که به توسعه شهری پایدار مربوط می‌شوند در واقع خود پیش زمینه‌ای برای سایر جنبش‌ها مانند اسکان بشر ملل متحد و یا جنبش شهر اکولوژیک می‌باشند. از آنجایی که فهم توسعه پایدار و اینکه چگونه در شهرها تعمیم پیدا می‌کند به لحاظ ماهیت پیچیده اکوسیستم‌های شهری مشکل است شاید زمینه‌ای و علتی برای رشد سایر جنبش‌هایی شد که به دنبال توسعه شهری پایدار مطرح شدند تا هرچه بیشتر به کاربردی بودن این نظریه جامعه عمل پیوشانند. شهرها با مسائلی چون افزایش آلودگی زیست محیطی، کاهش توان اکولوژیکی، کاهش منابع، افزایش بار وارده بر محیط زیست و ناپایداری شدن فضای اکولوژیکی دست به گریبان هستند. بر این اساس به کارگیری رویکردی جدید در جهت ایجاد تعادل و اصلاح بوم شناختی محیط‌های شهری و پایداری نه تنها یک انتخاب، بلکه ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. اولین بار واژه پایداری بطور خاص در کتابی در سال ۱۹۷۲ بکار گرفته شد که پیش‌بینی می‌شود در نیمه دوم قرن ۲۱، شاهد فروپاشی جهان خواهیم بود و بطور خوش بینانه‌ای اظهار می‌شود که شاید بتوان این روند رشد را تغییر داد و وضعیت اقتصادی و اکولوژی را تحقق بخشید که تا آینده‌ای دور پایدار بماند.

تصویر ۱: تغییر نگرش به مسائل محیط زیستی

تصویر ۲: عوامل موثر در توجه به مسائل اکولوژیکی

پیشینه: مواردی که در شکل‌گیری موضوعات مرتبط با موضوع اثر گذار بوده‌اند:

کنفرانس بیوسفر در سال ۱۹۶۸، کنفرانس استهکلم (محیط زیست انسانی)، سال ۱۹۷۲، دانشگاه کورنل در سال ۱۹۷۸ کالین رو و دانشجویان، بحث تلفیق بافت شهر با زمینه، گزارش برانتلند در سال ۱۹۸۷

توسعه پایدار: طبق تعریف برانتلند این واژه به مفهوم گسترده آن شامل «اداره و بهره‌برداری صحیح و کارا از منابع پایه، منابع طبیعی، منابع مالی و نیروی انسانی برای رسیدن به الگوی مصرف مطلوب همراه با بکارگیری امکانات فنی و ساختار و تشکیلات مناسب برای رفع نیاز نسل‌های امروز و آینده بطور مستمر و قابل رضایت است.

سمینار برکلی در سال ۱۹۸۷ مطرح شدن شهر اکولوژیک، اولین مانیفست اروپایی در سال ۱۹۹۰ در زمینه کیفیت محیط زیست شهری، کنفرانس محیط زیست و توسعه در سال ۱۹۹۲، بیانیه ریو و دستور کار ۲۱

دستور کار ۲۱ در کنفرانس ریو اگرچه به بحث‌های کلان چون اتمسفر، اقیانوس‌ها، کشاورزی و غیره اشاره دارد اما چندین موضوع خاص را مرتبط با شهرها بیان می‌کند که سلامت شهر، مدیریت اسکان شهر، زیر ساخت‌های محیطی و دفع زباله از آن جمله هستند.

منشور نوشهرگرایی، ارائه اصول رشد هوشمند در سال ۱۹۹۶، ارائه سامانه ارزیابی پایداری ساختمان Brim، leed، در سال ۱۹۹۸، ۱۹۹۷، مطرح شدن شهرسازی منظر در کنفرانس شیکاگو، کنفرانس ارگان و شهرسازی اکولوژیک در سال ۲۰۰۳

تعاریف:

گرایش‌های مختلف شهرسازی پایدار را می‌توان به صورت زیر تعریف نمود:

- نوشهر گرایی New Urbanism
- رشد هوشمند smarth growth
- سامانه‌های ارزیابی ساختمان‌های پایدار Green Development
- شهرسازی منظر (زمین سیما) landscape Urbanism
- شهر اکولوژیک Eco Urbanity /Ecological Urbanism

محققان و برنامه‌ریزان شهری در تلاش برای پیدا کردن راه حلی برای یک شهر بهتر هستند به نحوی که توسعه آن، نسل‌های آتی را به خطر نیندازد. در این رابطه نظریه و تئوری‌های مختلفی ارائه شد و مدل‌های گوناگونی مورد بحث قرار گرفته است. شهر اکولوژیک به نظر می‌رسد آخرین مدل برای مقابله با این موضوع است.

نمونه‌های موردی:

نمونه پروژه شهرسازی منظر: پروژه رودخانه دن، تورنتو کانادا

مشخصات سایت:

❖ واقع در شهر تورنتو کلان شهر چند فرهنگی کانادا در قلب صنعتی آمریکای شمالی در مصب رودخانه دن و دریاچه اتاریو، اراضی پایین دست رودخانه تخلیه و متروکه گردیده است. در حالیکه این منطقه دارای اکوسیستم خور و دهانه رودخانه‌ای بوده که قابلیت فوق‌العاده‌ای جهت جذب تنوع زیستی دارد.

❖ مساحت: ۱۲۰ هکتار

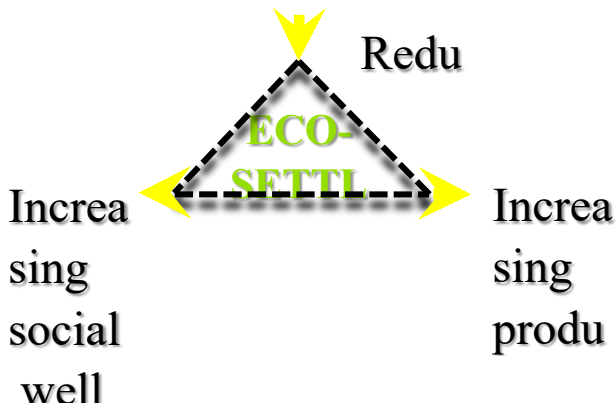
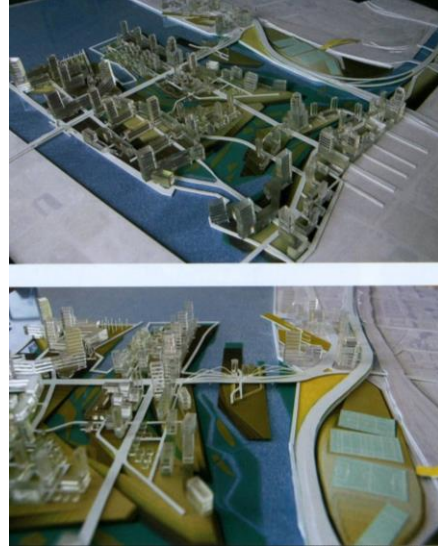
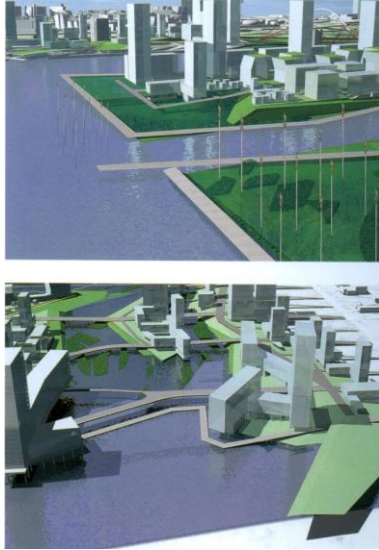
❖ این پروژه پیچیده شهری، تیم طراحی را جهت بازگرداندن طبیعت و اکوسیستم رودخانه دچار چالش نمود زیرا بایستی اصول مهندسی زیستی جهت کنترل رژیم سیلابی رودخانه بازنگری و طراحی مجدد گردد.

❖ در حین حفاظت از موقعیت طبیعی رودخانه و باززنده سازی اکوسیستم جانوری و گیاهی آن، لبه شهری جدید را ایجاد و این فضا را به داون تاون یا مرکز تجاری شهر هدیه دهد.

❖ در طراحی اکولوژیک سازش‌پذیر باززنده سازی دشت سیلابی رودخانه و جهت حرکت آن و رژیم سیلابی آن الویت طراحی قرار گرفت، و آب (رودخانه و هیدرولوژی خود کنترل گر آن) عامل اصلی شکل دادن به فضای شهری گردید. چندین کانال فرعی جهت حمایت و هدایت جریان‌های سیلابی و همچنین فضای شهری سرزنده با کاربری مختلط مسکونی، آموزشی و تجاری طراحی گردید.

مشخصات طراحی:

- ❖ ترکیب المان‌های طبیعی با شهر
- ❖ استفاده از تکنولوژی روز
- ❖ رودخانه شکل شهر را مشخص می‌کند و فضاهای باز شهری و ساختمان‌های بلند مرتبه و محله مسکونی فوق العاده‌ای شکل گیرد.
- ❖ از نظر اجتماعی زنده و غنی
- ❖ این طرح با بازنده سازی فضای طبیعی و اکوسیستم غنی موجود و ایجاد فضای شهری فعال به عنوان امضا و ایده موفق نظریه شهرسازی منظر در بحث اجرایی اکولوژیکی مطرح می‌باشد.

نمونه‌های موردی این نظریه با توجه به مباحث مطرح شده و در مقیاس سیمای سرزمین، شهر و منطقه نبوده و بیشتر طراحی‌های درون‌زا یا میان‌افزا در مقیاس‌های کوچک محله و مناطق شهری مانند پلازا و غیره می‌باشند. از دلایل اصلی انتقادات وارده به این نظریه که زمینه ساز شهرسازی اکولوژیک می‌باشد عدم توانایی برخورد جامع را می‌توان ذکر کرد که منجر به شکل‌گیری شهرگرایی اکولوژیک گشت.

شهرگرایی اکولوژیک:

- یک رویکرد چند شاخه از معماری، طراحی شهری، برنامه‌ریزی، معماری منظر، هیدرولوژی، جغرافیا، فیزیولوژی، اقلیم‌شناسی، و غیره می‌باشد.
- شهرگرایی اکولوژیک تنها، مجموعه‌ای از دیدگاه‌ها و مفاهیم نیست، مانند پایداری اما در آن پایداری با بازیافت، صرفه‌جویی در مصرف انرژی و استفاده مجدد و غیره معنا پیدا می‌کند.
- به معنای اکولوژی شهری و مسائل اکولوژیک نیست بلکه به معنای آگاهی از سیستم‌های اکولوژیکی است.
- مفهوم آن طراحی شهری نیست که هدفش ساختارهای فیزیکی باشد بلکه شامل طراحی شهری هم می‌شود.
- نظریه‌پردازان متعددی در این باره به ارائه تعاریف **ecological footprint** پرداخته‌اند از جمله:

از دیدگاه ریچارد رجیستر شهر اکولوژیک " شهری است که با توجه به تأثیرات محیطی آن ساخته شده باشد و مردم ساکن آن دغدغه حداقل مصرف انرژی، حداقل مصرف آب و تولید ضایعات و آلودگی‌ها را داشته باشند. هدف اصلی پایداری همراه با کاهش ردپای اکولوژیکی و حداقل استفاده از زمین، بازیافت و استفاده مجدد و تکنولوژی‌های مناسب، باشد."

سکونتگاه اکولوژیک

چارچوب شهر اکولوژیک:

در سال ۲۰۱۰ در کانادا "چارچوب بین‌المللی شهر اکولوژیک و استانداردها" راه‌اندازی شده است. چارچوب حدی را برای شهرها از ناپایدار تا سطح کل زمین یعنی گایا ارائه می‌کند و ویژگی‌های مختلفی را شامل می‌شود. این چارچوب در ۴ گروه و ۱۵ شرط پیش‌بینی شده است. اگر شهری به این شرایط برسد به موقعیت شهر اکولوژیک دست یافته است.

معرفی چارچوب:

۱- شاخص‌های طراحی شهری " ECOCITY URBAN DESIGN FEATURE "

- دسترسی با ویژگی مجاورت

- امکان دسترسی پیاده از خانه به خدمات اولیه شهری و ایجاد اشتغال نزدیک

۲- ECOCITY BIO-GEO-PHYSICAL

- هوای پاک: حفظ کیفیت سطوح هوا که منجر به سلامت در داخل ساختمان، هوای شهر و جو.

- خاک سالم: خاک در داخل شهر در ارتباط با اقتصاد شه و عملکرد می‌باشد. باروری حفظ و یا بهبود پیدا می‌کند.

- آب پاکیزه و سالم: همه ساکنان تضمین دسترسی به آب پاک، ایمن، مقرون به صرفه داشته باشند، منابع آب شهر، آبراه بدون تأثیر منفی به اکوسیستم مصرف تأمین شود و در درجه اول از درون منطقه زیستی.

- مواد و منابع مسئول: مدیریت و بازیافت مسئولانه و عادلانه، و بدون اثر منفی بر سلامت انسان و با حفظ انعطاف پذیری زیست بوم و تامین مواد در درجه اول از درون منطقه زیستی.

- انرژی پاک و تجدید شونده: انرژی مورد نیاز شهر برای ارائه و استخراج، تولید و مصرف، بدون تأثیر قابل توجهی منفی کوتاه‌مدت یا بلندمدت به اکوسیستم و یا برای سلامتی محلی تولید می‌شود. درون انسان و تغییرات آب و هوایی که در درجه اول در منطقه زیستی.

- مواد غذایی مغذی سالم و در دسترس: در دسترس و مقرون به صرفه برای تمام شهروندان است، تولید و توزیع از طریق پروسه‌های که به حفظ عملکرد سالم اکوسیستم کمک کرده و تغییرات آب و هوایی را تشدید نکند. غذایی که مصرف شده است در درجه اول در درون منطقه زیستی. محلی رشد کرده است.

- ضرورت‌های زیست محیطی: تنوع زیستی سالم شهر: حفظ تنوع زیستی اکوسیستم‌های محلی تا جهانی از جمله تنوع گونه‌ها، تنوع اکوسیستم و تنوع ژنتیکی، بازیابی زیستگاه طبیعی و تنوع زیستی حفظ ظرفیت برد و حمایت از یکپارچگی زیست محیطی منطقه‌ای

- یکپارچگی اکولوژیک شهر: حفظ ارتباط در درون و بین اکوسیستم و مناطق همجوار که ارتباط زیستگاه‌ها و دالان‌های زیست محیطی در سراسر شهر فراهم می‌کند.

۳- ویژگی‌های فرهنگی اجتماعی

- فرهنگ سالم شهر: تسهیل فعالیت‌های فرهنگی و تقویت الگوهای دانش و بیان خلاقیت، یادگیری نمادین اجتماعی.

اکولوژی اجتماعی: این مبحث وجه تشابه زیادی با اکولوژی دارد، و به صورت کلی نظریه‌ها دسته‌بندی شده‌اند، و چیزی که بیشتر مدنظر بوده است در نظرات موضوع اجتماعی است، و اینکه از چه زمانی و کجا این موضوع در مبحث اکولوژی مطرح گردید.

۱- از سال ۱۸۴۱ با توجه به اینکه شهرها در چه موقعیتی و چه موضعی شکل می‌گیرند بحث اکولوژی مطرح گردید، زیرا این بحث با ساختار شهر مرتبط بود و به مرور رابطه انسان با حیوانات و ارتباط و تعامل با محیط طبیعی شکل گرفت و با نظریات افرادی چون رابرت پارک و مکنزی کم بحث اکولوژی مطرح شد.

۲- از نظر دسته‌بندی، اکولوژی به دسته‌های: عمومی، گیاهی، حیوانی و انسانی تقسیم می‌شود که مهمترین آن انسانی می‌باشد. در واقع اکولوژی انسانی در دوره بعد پیشرفت می‌کند و کم‌کم مشخصات جمعیتی و اقتصادی و اجتماعی هم به آن اضافه می‌گردد زیرا انسان به عنوان یک جمعیت و گروه با قومیت‌های مختلف و ویژگی‌های متفاوت از لحاظ سن، جنسیت، آداب و رسوم و... به صورت جداگانه تأثیر زیادی بر اکولوژی دارد.

۳- در دوره سوم با زیاد شدن جرم و جنایت و آسیب‌های اجتماعی توجه به بحث اکولوژی بیشتر مورد توجه قرار گرفت، اما به دلیل نبودن آمار و ارقام این بحث با مشکل مواجه بود.

کم‌کم اکولوژی شهری به عنوان زیر مجموعه بسیار مهم از اکولوژی انسانی مطرح گردید. اکولوژی انسانی به بخش‌های، ناحیه‌ای، روستایی، شهری تقسیم می‌شود. به مرور زمان بحث تقسیم کار اجتماعی مطرح شد زیرا بحث‌های اقتصادی در اکولوژی تأثیرگذار شده بود. به طوری که همبستگی‌های اجتماعی می‌توانست نابرابری‌های اجتماعی را از بین ببرد و عدالت اجتماعی را برقرار کند.

سپس بحث فرهنگ و اقتصاد نئوکلاسیک مطرح گردید که در پی آن عامل عرضه و تقاضا مطرح شد و همچنان توجه به بحث انسان و جمعیت بیشتر از بقیه مباحث بود. زیرا انسان با مجموعه رفتارهایش در اکولوژی بسیار تأثیرگذار بود هر چند خود این رفتارها هم به نوعی از محیط سرچشمه می‌گرفتند. که بنابراین بحث روانشناسی محیطی نیز به بحث اکولوژی اضافه گردید.

کم‌کم بعد فضای اجتماعی مطرح شد و اینکه انسان به صورت فردی مدنظر نیستند و نظریه‌پردازان روی مباحث گروهی همچون عدالت اجتماعی، اقتصادی، نگرش‌های سازمان یافته بشر در جامعه، ارزش‌ها و هنجارها و قومیت‌های مختلف پرداختند.

اکولوژی شهری سعی می‌کند هماهنگی زندگی اجتماعی را به وجود آورد یعنی در واقع اگر ساختارهای اجتماعی درست نباشد، تکنولوژی و سازمان و نظام نمی‌توانند به تنهایی زندگی درستی برای ما میسر کنند.

شهر اکولوژیک سعی می‌کند به ساکنانش یک زندگی معنی‌دار بدهد ولی سعی در تخریب ساختارهای اجتماعی ندارد و فقط می‌خواهد به آن شکل جدیدی بدهد به طوری که با تغییر شرایط حتی با عوض شدن نژادهای قومی و قبیله‌ای این ساختارها پایدار بمانند.

نظام اکولوژیک ۵ مؤلفه اصلی دارد که عبارتند از: جمعیت، محیط، تکنولوژی، سازمان یا ساختار و عوامل اجتماعی و روانی. که مهم‌ترین آن عوامل اجتماعی و روانی است. هر چقدر جمعیت بیشتر شود نیاز به مسکن هم بیشتر می‌گردد که اگر تأمین نشود دیگر شکل سرپناه دارد نه مسکن.

هدف شهر اکولوژیک رسیدن به یک فضای پایدار و امن می‌باشد. که عدم محیط و فضای امن می‌تواند ذهنی باشد و نه عینی. ولی چه ویژگی‌های کالبدی و فیزیکی باعث این احساس عدم امنیت در شخص می‌گردد؟

شهر کانون تمام جاذبه‌های اجتماعی و فرهنگی و ... می‌باشد، مثل اجتماعی که با تغییر در ساختار اجتماعی باعث تغییر در ساختار اکولوژیک شده است. مثلاً بحث مسکن نتواند در ارتباط با واحدهای مسکونی برای شهروندان تأمین گردد آنگاه می‌شود سرپناه و در نتیجه فقط بحث‌های کمی در خصوص آن مطرح می‌گردد و از کیفیت کاسته می‌شود در نتیجه به یک نظام نامتعادل در بحث اکولوژیک می‌رسیم.

مثالی از شهرهای جدید: از سال ۱۳۶۰ به بعد با افزایش جمعیت و با جذب سرریز جمعیت شهرها به مادر شهر تبدیل شدند. ولی در درجه دوم سطح توقع مردم از ما در شهرها بود در واقع مردم با تصور رسیدن به خواسته‌هایشان وارد این شهرها می‌شدند و این خواسته‌ها در واقع تأمین اشتغال، مسکن، و نیازهای ضروری‌شان بود و همین طور پس از جدا شدن از مادر شهر، هم به خواسته‌هایشان رسیده باشند و هم به دلیل جدا شدن از شلوغی و ترافیک ما در شهر یک زندگی آرام و بدون مشکل را داشته باشند اما در واقع نه تنها ما در شهر مدینه فاضله آنها نبود بلکه به دلیل نادرست بودن ساختارهای اجتماعی

کاملاً با آن در تعارض بود. در واقع شهر یک کالبد است و هر قسمت آن یادآور یک ساختار اجتماعی است که اگر درست نباشد درماندگی و غریبگی بوجود می‌آید که منجر به آسیب اجتماعی می‌گردد.

اکولوژیک خود را مطابقت می‌دهد با ساختار شهر از جنبه‌های مختلف فرهنگی و اقتصادی و اجتماعی به طوری که انسان حتی با ساختارهای قدیم احساس امنیت بکند. مثلاً در شهرهای جدید عرصه عمومی تعریف نشده است و در ارتباط با واحدهای مسکونی به آن اهمیت داده نشده است که این باعث تغییر در ساختار شهر شده و انسان احساس عدم امنیت می‌کند. و در پی آن آسیب‌های اجتماعی بوجود می‌آید.

چگونه بدون تغییر در ساختار اکولوژیک به امنیت برسیم؟ امنیت دارای ابعاد اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است که مهم‌ترین بعد آن اجتماعی است که در فضای جدید شهری مشاهده نمی‌شود. بحث امنیت از اوایل دهه ۶۰ وارد بحث اکولوژیک شد.

در شهر جدید امنیت حاصل یک ارتباط دو طرفه بین احساس امنیت و واقعیت (چیزی که واقعا وجود دارد) می‌باشد، و بعد عینی و ذهنی امنیت را مورد بررسی قرار می‌دهد. در قسمت اول (عینی) فراوانی جرم مطرح شد در حوزه‌های مختلف. در قسمت دوم موانع ذهنی مطرح شد از قبیل مسکن، ارتباط افراد با هم، معابر کل سطح شهر، خیابان‌ها و ارتباط آنها با هم و ... در این خصوص یک پرسشنامه تهیه شد که در آن ۵۴ درصد مردان احساس عدم امنیت داشتند، اکثر مردم آپارتمان نشین بودند، ۴۱ درصد مردم به اطرافشان و شرایطشان اشراف ندارند، ۵۷ درصد فرزندان‌شان رو به خرید نمی‌فرستند حتی به جاهای نزدیک، ۳۶ درصد فقط اگر مشکل بزرگی داشته باشند از بقیه کمک می‌خواهند، ۵۳ درصد از نظر اجتماعی و فرهنگی ارتباطی با هم ندارند، ۵۵ درصد احساس عدم امنیت دارند و ۶۲ درصد پس از تاریکی هوا بیرون نمی‌روند و به پنجره‌هایشان نرده می‌زنند. ساختمان‌های نیمه کاره، محله‌های خلوت، خیابان‌های عریض و ... هم به احساس عدم امنیت دامن می‌زنند.

چه کارهایی بکنیم برای رسیدن به امنیت؟ روابط همسایگی و اجتماعی قوی‌تر و بیشتر، بافت درست فیزیکی و کالبدی شهر، دوری کردن از ما در شهر و شلوغی آن، زیر ساخت‌های درست شهری و تأسیسات درست، وجود مسکن نه صرفاً سرپناه، تکنولوژی، بعد مسافت، هر چقدر مسافت منزل با محل کسب و کار کوتاه‌تر باشد انسان احساس امنیت و آرامش بیشتری خواهد کرد.

سرمایه اجتماعی: سرمایه بخشی از دارایی است که تمام نمی‌شود و متفاوت است با ثروت، مانند محیط طبیعی، ابزارآلات، سرمایه انسانی، اجتماعی و فرهنگی، که مهمترین آن سرمایه انسانی می‌باشد.

۱- سرمایه اجتماعی شامل روابط، منبعی از نهادها، هنجارها و کنش‌های متعادل. هر چقدر روابط ضعیف‌تر باشد سرمایه اجتماعی بیشتر خواهد بود زیرا افراد تمایل بیشتری برای ارتباط با افراد جدیدتر را دارند.

پیوند میان افراد به چند بخش تقسیم می‌شود: مقید کننده: رابطه افراد در گروه و خانواده - پیوند دهنده: رابطه بین افراد در جامعه - ارتباط دهنده: کل افراد جامعه را به هم ارتباط می‌دهد.

۲- شکاف ساختاری: در این حالت افراد گروه‌بندی نمی‌شوند مثلاً از بین سه نفر یک گروه دو نفره بوجود نمی‌آید بلکه هر سه نفر با هم ارتباط دارند همین‌طور در جاهای بزرگ‌تر و با فراد بیشتر شاهد گروه‌های مختلف نخواهیم بود.

۳- سرمایه و منابع اجتماعی: در واقع پیوندها به ماهیت ارتباط، شکاف‌ها به الگو و منابع اجتماعی به محتوا تبدیل می‌شوند در سطح ملی، سازمانی و سطح اجتماعی.

سه نظریه در این رابطه وجود دارد:

۱- نظریه پیر وردی: افرادی که در یک گروه هستند سرمایه را بالا می‌برند که گاهی از جمع افراد هم بالاتر می‌رود.

۲- نظریه کلمن: در ساختار اجتماعی واکنش بین افراد در هر حوزه کاملاً منحصر به فرد است.

۳- نظریه فوکویاما: مؤلفه اصلی سرمایه اعتماد است، به طوری که هر چه اعتماد کمتر باشد سرمایه بالاتر خواهد رفت.

سه تا مؤلفه اصلی در بحث سرمایه اجتماعی مطرح است: اعتماد - مشارکت - انسجام، که همه اینها باعث تقویت سرمایه اجتماعی و در نهایت به یک ساختار درست منجر خواهد شد.